

Національна академія педагогічних наук України
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди
National academy of pedagogical sciences of Ukraine
Institute of pedagogical education and education of adults
Kharkiv national pedagogical university
to the name of G.S. Skovoroda

**МИСТЕЦЬКА ОСВІТА:
ІСТОРІЯ, ТЕОРІЯ, ТЕХНОЛОГІЇ**

**ART EDUCATION:
HISTORY, THEORY, TECHNOLOGY**

Збірник наукових праць

Collection of scientific works

Харків
2017

УДК 37.032

ББК 85я43

М65

Редакційна колегія:

Філіпчук Г.Г. - доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України

Матвєєва О.О. - доктор педагогічних наук, доцент

Смирнова Т.А. - доктор педагогічних наук, професор (гол. ред.)

Соколова А.В. - доктор педагогічних наук, доцент

Танько Т.П. - доктор педагогічних наук, професор

Тарарак Н.Г. - доктор педагогічних наук, доцент

Ткаченко Т.В. - доктор педагогічних наук, професор

Тушева В.В. - доктор педагогічних наук, доцент

*Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
Протокол № 4 від 13.06.2017 р.*

М65

Мистецька освіта: історія, теорія, технології :

зб.наук.праць / заг. ред. Т.А Смирнової. – Харків:
ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2017 – 291 с.

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів.

Автори статей несуть повну відповідальність за опублікований матеріал.

Мови видання: українська, російська, англійська.

УДК 37.032

ББК 85я43

ISBN 978-617-7298-71-6

Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди, 2017

Костенко Л.В.	
ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВИХ ДИСЦИПЛІН.....	215
Раструба Т. В.	
ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД У СУЧАСНОМУ ЗМІСТІ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ ШКОЛЯРІВ УКРАЇНИ.....	230
Ткаченко Т.В.	
ЗНАЧЕННЯ ЗАСОБІВ ВОКАЛЬНО-СЦЕНІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВ.....	244
Діте Л.А.	
ВИКОНАВСЬКА ВИРАЗНІСТЬ У КОНТЕКСТІ ЕВОЛЮЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ СВІДОМОСТІ.....	261
Беземчук Л.В.	
ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО ВИКЛАДАННЯ ОНОВЛЕНОГО ЗМІСТУ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	271
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	288
ЗМІСТ.....	3

7. Пехота О. Особистісно орієнтоване навчання: підготовка вчителя: монографія. – 2-е вид. доп. Та перероб. / О. Пехота, А. Старева. – Миколаїв : Вид-во «Іліон», 2006. – 272 с.

8. Ростовський О. Я. Теорія і методика музичної освіти: Навчально-методичний посібник / О. Я. Ростовський. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. – 640с.

9. Смирнова Т.А. Хорознавство: навч. Посібн./Т.А.Смирнова.-Харків: Вид-во Федорко, 2016.- 201 с.

10. Черкасов В. Ф. Теорія і методика музичної освіти: навчальний посібник / Володимир Черкасов. – К.: ВЦ «Академія», 2016. – 240 с.

Т.В. Ткаченко

УДК 378.371.13

ЗНАЧЕННЯ ЗАСОБІВ ВОКАЛЬНО-СЦЕНІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Анотація. У статті висвітлено засоби вокально-сценічної майстерності як важливого чинника у формуванні професійних якостей майбутнього викладача музичного мистецтва. Педагогічна діяльність висуває перед учителем ряд вимог до його особистості, які визначаються як професійно значимі особистісні якості. Останні характеризують інтелектуальну та емоційно-вольову сторони особистості, суттєво

впливають на результат професійно-педагогічної діяльності та визначають індивідуальний стиль педагога. Професійні якості майбутнього вчителя музичного мистецтва загальноосвітньої школи формується при вивченні багатьох дисциплін, серед яких найбільш значущими є дисципліни «постановка голосу» та «сценічна майстерність». На заняттях з постановки голосу, сценічної майстерності майбутні вчителя вчать вільному володінню тілом, навичками психотехніки, володінню вірними типами дихання (мовленнєвого та співацького), використанню на практиці норм орфоєпії, самостійній роботі над вокальним твором, що в подальшому буде впливати на якість їхньої професійної діяльності.

Ключові слова: вокальна майстерність, сценічна майстерність, засоби вокально-сценічної майстерності, професійні якості, постановка голосу.

Аннотация. В статье освещается значение вокально-сценического мастерства как одного из важных аспектов в формировании профессиональных качеств личности будущего учителя музыкального искусства. Педагогическая деятельность выдвигает перед учителем ряд требований к его личности, которые определяются как профессионально значимые личностные качества. Последние характеризуют интеллектуальную и эмоционально-волевую стороны личности, существенно влияют на результат профессионально-педагогической деятельности и определяют индивидуальный стиль преподавателя. Профессиональные качества будущего учителя музыкального искусства общеобразовательной школы формируются при изучении многих дисциплин, среди

которых особую значимость имеют дисциплины «постановка голоса» и «сценическое мастерство». На занятиях по постановке голоса и сценического мастерства будущие учителя обучаются свободному владению телом, навыками психотехники, владению правильными типами дыхания (разговорного и певческого), использованию на практике правил и норм орфоэпии, самостоятельной работе над вокальным произведением, что в дальнейшем будет влиять на качество их профессиональной деятельности.

Ключевые слова: вокальное мастерство, сценическое мастерство, средства вокально-сценического мастерства, профессиональные качества, постановка голоса.

Abstract. The value of vocal and stage skills as an important factor in the formation of professional quality of the future music teacher is lighted up in the article. Pedagogical activity sets a number of requirements for teacher to his personality, which are defined as professionally significant personal qualities. The last characterizes the intellectual and emotional and strong-willed aspects of the personality, significantly affect the result of professional and pedagogical activity and determine the individual style of the teacher. Professional quality of future musical art teachers of secondary school formed by the study of many disciplines, among which the most important disciplines are "voice training" and "stage skill." In the raising voice and stage skills classes future teachers expand free body skills, psycho technical skills, proper breathing (colloquial and singing), practical application of rules and norms of orthoepia, independent

work on the piece of music, which in future will affect the quality of their professional activity.

Keywords: vocal skill, stage skills, tools vocal and stage skills, professional skills, voice training.

Постановка проблеми та її актуальність.

Глибокі соціальні, духовні та економічні зрушення, що відбуваються сьогодні в Україні, поставили систему освіти в ряд найважливіших соціальних інституцій. За цих умов особистість педагога, якість його професійної діяльності набувають особливої значущості.

Аналіз основних досліджень і публікацій.

Проблема професійної підготовки вчителя, зокрема вчителя музичного мистецтва, формування його професійних якостей досить широко висвітлено у психолого-педагогічних дослідженнях сучасних науковців. Так, проблеми формування окремих компонентів музично-педагогічної підготовки педагога розробляли Т. Білоусова, Є. Бондаревська, О. Гармаш, Н. Гребенюк, Т. Іванова, О. Рудницька, Н. Чепелева та інші. Сутність професійної підготовки педагога-музиканта, її структуру та шляхи формування ґрунтуються на розробках В. Антонюк, О. Апраксіною, В. Бондарем, Я. Бурлакою, В. Гриньовою, І. Зязюном, О. Львовою, О. Морозом, Т. Смирновою, О. Щербаковим та ін. Проблеми музично-педагогічної підготовки майбутнього педагога-музиканта ґрунтовно досліджено у працях Л. Арчажникової, Н. Білої, Ю. Глухова, З. Квасниці, О. Скрипкіної, Г. Падалки, О. Щолокової та ін. Проте, проблема формування професійних якостей майбутнього вчителя-музиканта засобами вокально-сценічної майстерності залишається поза увагою науковців.

Мета статті. Розкрити значення вокально-сценічної майстерності майбутнього вчителя музичного мистецтва як основи формування його професійних якостей. Висвітлити головні задачі набуття вокально-сценічної майстерності на заняттях з постановки голосу.

Виклад основного матеріалу. Педагогічна діяльність висуває перед учителем ряд вимог до його особистості, які в педагогічній науці визначаються як професійно значимі особистісні якості. Останні характеризують інтелектуальну та емоційно-вольову сторони особистості, суттєво впливають на результат професійно-педагогічної діяльності та визначають індивідуальний стиль педагога. Вчений Ю.Н. Калютін виділяє три групи особистісних якостей, які мають для педагога професійну значимість: розвиток емпатії, тобто здатності розуміти внутрішній світ іншої людини, вміння проникати в її почуття, співпереживати їй; здатність до активного впливу на учня – динамізм особистості, який проявляється в ініціативі, гнучкості, різноманітні впливів та у можливості вчителя вловити зміни ситуації і продумувати в зв'язку з ними необхідну стратегію педагогічних впливів; в протилежність динамізму і вмінню «володіти іншими», педагог повинен володіти високорозвиненою здатністю «володіти собою» [4]. Таким чином, для ефективності професійної діяльності набір професійно важливих якостей в найбільш загальному вигляді може бути представлений таким чином:

- професії, де взаємодія проходить в системі «людина – людина»;
- професії, де взаємодія проходить в системі «людина – машина – знакова система»;

- професія, де взаємодія проходить в системі «людина – технічна система».

Професійно важливими якостями спеціаліста в системі «людина – людина» є, перш за все, особистісні компоненти діяльності.

На думку А.Б. Орлова «інтегральною характеристикою педагогічної діяльності, що визначає її смисл, є центрація вчителя, тобто особистісна позиція» [4]. Аналізуючи різні види професійної діяльності, виділяють такі професійно важливі якості: особистісний компонент діяльності, тобто характеристики емоційної, вольової і мотиваційної сфер, організаторські здібності; сенсорно-перцептивний компонент діяльності, тобто характеристики сприйняття і уваги; гностичний, або інтелектуальний, компонент діяльності, тобто характеристики процесу обробки інформації, прийняття рішення і т.п.; моторний компонент діяльності, тобто характеристики при моторних якостей і мови.

Аналіз психолого-педагогічних досліджень Н.В. Кузьміної, В.Ю. Кричевського, Б.П. Тонконогої, В.М. Розумович свідчить, що найбільш успішний розвиток професійної майстерності здійснюється при співпаданні мотивів із зовнішніми стимулами.

В результаті аналізу науково-методичної літератури найбільш доцільною, на наш погляд, є наступна система професійних якостей вчителя: особистісно-етичні, індивідуально-психологічні та педагогічні. Високий рівень професійно-педагогічної підготовки забезпечується оволодінням такими групами знань, умінь та навичок: професійні та загальнонаукові, фізіологічні та психологічні, педагогічні та методичні.

Заняття з постановки голосу в системі професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва мають важливе значення. Саме заняття з постановки голосу сприяють формуванню у студентів – майбутніх вчителів музичного мистецтва загальноосвітньої школи професійних якостей.

Головна задача, яку висував К.Станіславський перед виконавцями – поєднання музично-вокальної техніки з технікою переживання та втілення, а втілення потребує пластично розвиненого та чутливого до музичного ритму тіла виконавця. На перших заняттях з постановки голосу К. Станіславський вчив ритмічно-музичному рухові, вмінню пластично розпоряджатися тілом та виправдовувати свої дії уявою. Поряд з умінням рухатися на сцені К. Станіславський вимагав від учнів високої вокально-мовної виразності, якої він добивався у роботі над романсами.

Романс є одним з найбільш улюблених та найбільш важливих жанрів музичного мистецтва. Народження романсу відбувалося упродовж XVIII – початку XIX ст. в сфері народної пісні та канту. Саме романс став тим жанром, який правдиво відбивав думки й настрої широких демократичних кіл населення. Багата образно-емоційна сфера романсу, його мелодика зумовили його швидке поширення. В цьому жанрі яскраво виявили себе як талановиті й зрілі композитори О. Аляб'єв та О. Варламов, О. Гурильов та М. Глінка, О. Даргомижський та П. Чайковський, М. Балакирев та С. Рахманінов. Романс є тісним поєднанням поезії та музики. Композитор бажає передати мелодією точні інтонації поетичної мови й відобразити всю низку ліричних образів та настроїв. Така ж задача стоїть й

перед виконавцем романсу. Її виконання потребує значної підготовчої роботи.

Виконання романсів вимагає різноманіття голосових відтінків і тому К. Станіславський вважав роботу над романсом необхідною підготовчою сходинкою. Романс є музичним жанром, який поєднав в собі музику та слово. Необхідно полюбити слово, пов'язати його з музикою, бо без органічного поєднання слова і музики немає мистецтва.

Триматися на сцені вільно, природно звичайно можливо лише набуваючи досвід. Це: і вміння перевтілення, і контроль емоцій, і самоадаптація на сцені. Адже давно відомо, що виконавець – вокаліст, крім безлічі складових, повинен мати і міцне здоров'я, розвинений та витривалий організм. Аристотель влучно стверджував: «...нічого в світі важчого і кращого за спів я не знаю...» [8, с. 20].

Поряд з високою вокально-мовною виразністю, робота над концертним репертуаром потребує вивчення та опанування елементів сценічної майстерності, сценічної адаптації. Найкраще це опановується завдяки концертним виступам, через підбір репертуару, який спонукає до розкриття індивідуальності кожного виконавця. Концертний виступ – це серйозна перевірка виконавця. Кожен виконавець хвилюється. Але існує хвилювання творче, а є й хвилювання панічне. Необхідно навчитись переборювати панічне хвилювання. Це можливо за умови зосередженості. Така зосередженість притаманна і вчителю, і лектору, адже майбутній вчитель теж свої уміння, знання передає через виразність мови, очей, рухів. Без уяви, без

майстерності сценічної, без створення потрібної атмосфери «не состоится» педагог».

Одним з головних важелів у підготовці вчителя є сценічна мова, ораторське мистецтво. Недарма давньоримські філософи вважали, що ніщо так швидко не впадає в очі, як бездарність оратора. В свій час чудовий викладач А.С.Макаренко був переконаний, що прийде час, коли на всіх факультетах педагогічного вузу буде викладатись і предмет постановка голосу, і пози, і володіння своїм тілом. То ж неможливо собі уявити життя без співу, без музики. Адже у всі часи найосвіченіші люди співали.

Виконання народної пісні, романсу – це перший крок до формування сценічної майстерності майбутнього вчителя музичного мистецтва. К. Станіславський вчив особливому ставленню до обраного романсу та безумовній повазі до думок та характеру творчості автора. Романс, навіть на перший погляд і нескладний, не буде донесений до слухача завдяки тільки гарному голосу. Якщо виконавець скутий, напружений, із штучною усмішкою («маска» співака), виконання стає, за висловом К. Станіславського, лише ремеслом і халтурою. Великий майстер вимагав вдумливого виконання будь-якого твору, пошуків логіки думок авторів. Завдяки цьому можливо підготувати *мотивацію почуттів*. Виконання твору повинно стати сповіддю вашого серця. Необхідно, щоб виконавець замінив собою і композитора, і поета, заразив слухача творчим відчуттям, змусив мислити його образно. Для цього всі елементи психологічного життя виконавця повинні отримати рух. Тоді виникне переживання авторської

думки, авторської теми. Ключ до цього в магічному «якби» та «об'єкті». Чим багатшими будуть для вас обставини, тим багатшою стане ваша фантазія, зміниться манера виконання, придбається стиль, притаманний лише цьому виконавцю.

На наш погляд, значної уваги слід приділяти формуванню майстерності оратора – співака. Оскільки спів – один з засобів виразності актора, то вочевидь відділити спів, вокал від акторської майстерності неможливо. К. Станіславський зазначав: «Слово – что, музыка – поиск плюс фантазия, воображение и снова сценическое мастерство» [5, с. 64]. Саме майстерність артиста-співака допомагає швидко привести себе в творчий стан, вміти керувати своїми виразними засобами: голосом, ритмом, тілом, без зусиль досягнути максимальної якості, виразності, зуміти збалансувати акторське «самопочуття» (за К. Станіславським).

Самопочуття виконавця зумовлене: темпераментом, характером, інтелектом, досконалістю вивчення твору, фізичним станом, атмосферою, ступенем культури сприйняття слухача. Воно допомагає виявити життєвий досвід, фантазію, музику, тексти. Треба досягти оптимального сценічного самопочуття, тобто спокою (це досягається знанням тексту будь-якого вокального твору).

Володіння психотехнікою допомагає вчителю використовувати відповідні компоненти психічної діяльності для створення сприятливих умов для навчально-виховного процесу: становлення позитивного емоційно-психологічного мікроклімату в класі, попередження конфліктних ситуацій, встановлення довірливих взаємостосунків з учнями та інше. На основі

педагогічного спілкування, застосування цих умінь зумовлено необхідністю створення умов, котрі сприяють кращому опануванню змісту освіти.

Формування вказаних умінь відбувається на основі розробок, виконаних К.Станіславським, який приділяв особливу увагу питанням аналізу психічного стану актора, умінням в конкретній ситуації керувати ним і приймати творче рішення.

Необхідно також зазначити, що для педагога велике значення має уміння оцінювати свій психічний і фізичний стан, керуватися цим, цілеспрямовано і раціонально включати його в процес вирішення педагогічних завдань, швидко оцінюючи в конкретний момент стан свого організму, мобілізуючи власні внутрішні сили у відповідності з потребами певної педагогічної ситуації.

Можна погодитися з О. Леонтьєвим у тому, що «... якщо ми погано підготували майбутнього вчителя як практика, якщо він не вміє забезпечити оптимальних взаємовідносин з школярами, не вміє управляти соціально-психологічними процесами в дитячому колективі і володіти власним спілкуванням і власною поведінкою, навряд чи 10 і 20 років, проведених у шкільних стінах, зроблять поганого педагога хорошим, нелюбимого – любимим і поважним» [4, с. 94].

Отже, доцільно виділити наступні елементи психотехніки вчителя: оцінку своїх емоцій і управління ними; аналіз і управління фізичним станом свого організму. Вказані елементи допомагають педагогу, особливо учителю музичного мистецтва, цілеспрямовано і раціонально, у відповідності з педагогічними потребами, організовувати свою психіку,

використовувати відповідні компоненти психічної діяльності для створення оптимальних умов при розв'язанні психічної діяльності для створення оптимальних умов при розв'язанні педагогічних завдань. Особливо це стосується уміння вчителя оцінювати свої почуття й емоції в конкретний момент, управляти ними в процесі спілкування з учнями, використовувати їх для створення оптимальних умов протікання навчально-виховного процесу, а також формування емоційної культури вихованців.

Почуття й емоції, хоча і суб'єктивні, але так чи інакше детерміновані зовнішніми факторами. Вони виникають, проявляються в процесі спілкування з оточуючою дійсністю. Виникаючи саме в процесі спілкування зіткнення з різноманітними об'єктами, живими або неживими, почуття в свою чергу впливають не лише на протікання цього спілкування, але і на об'єкти спілкування, тобто людей. Почуття є джерелом розвитку емоцій і вимагають від педагога уміння усвідомлювати їх, керувати ними, вміло використовувати їх для позитивного впливу на весь хід навчально-виховного процесу.

Педагог повинен формувати позитивні почуття та емоції, які найбільш сприятливо впливають, як на безпосередню його діяльність, так і на учнів. Перш за все, за їх допомогою створюється той позитивний емоційно-психологічний мікроклімат, який сприяє вирішенню багатьох навчально-виховних завдань, «розкріпачуючи» психіку вихованців, різко підвищують їх працездатність та інше.

Почуття і емоції впливають не лише на певні фізіологічні процеси в організмі, але й призводять до

змін у зовнішньому вигляді людини: змінюються вираз обличчя, очей, постави, з'являється своєрідність у жестах та особливі відтінки у голосі. Це також позитивно впливає на діяльність учителя та учнів. Школярі високо цінують позитивні почуття вчителя, а саме: любов і повагу до них, добробуту, гуманізм, дружбу, обов'язок, милосердя та інше. Негативні ж почуття гальмують процес спілкування, призводять до конфліктів і непорозумінь.

Учитель повинен свідомо управляти своїми почуттями, в кожний конкретний момент стимулюючи або гальмуючи їх. Педагог, за висловом А. Макаренка, «повинен уміти грати» своєю поведінкою. Ми вважаємо, що майбутньому вчителеві музичного мистецтва необхідно навчитися в певній мірі стримувати певні почуття та стимулювати ті, які сприяють вирішенню педагогічних задач. Щоб уникнути, зменшити силу якогось почуття необхідно відволікатися від джерел, які його спричинили, переключитися на іншу діяльність або об'єкт, зосередити свою увагу на пошуках раціональних шляхів вивчення нової інформації. Можна погодитися з В. Сухомлинським: «Замість того, щоб заставляти себе стримувати збудження, знайдіть діяльність, яка покаже зовсім в іншому світлі те, що викликає збудження, роздратування, примушує тримати пружину гальмування стиснутою. Зробіть неприємне, те, що дратує – смішним, і ви станете повним володарем думок і почуттів колективу» [4].

Другий засіб зняття збудження і роздратування – це гумор. Найнапруженішу ситуацію, яка може викликати іноді дуже тривале роздратування, можна

розрядити, якщо ви маєте почуття гумору. Веселого, не засмученого вчителя, який не впадає у відчай, діти люблять і поважають вже тому, що вони народ веселий, який має почуття гумору» [4, с. 172].

Регулюючи свої почуття і емоції, вчитель повинен виходити з установки на попередні утруднення і готувати себе до їх подолання, а також бути впевненим в ефективності подібної роботи. Така активна професійна позиція допомагає гальмувати прояв небажаним почуттям і емоціям.

А. Макаренко, розуміючи роль позитивних почуттів і емоцій в організації життя і діяльності вихованців, неодноразово підкреслював: «Я теж повинен бути таким же радісним, як колектив. Я ніколи не дозволяв собі мати скорботну фізіономію, сумне обличчя, навіть, якщо у мене були неприємності, якщо я хворий, я повинен вміти не показувати всього цього перед дітьми» [4, с. 83]. Це говорить про те, що вчитель повинен уміти в кожній ситуації правильно оцінювати свій емоційний стан, гальмувати негативні емоції, організуючі при цьому позитивні. Тільки останні мають право на виявлення у навчально-виховному процесі. Добре володіючи технікою організації позитивних емоцій, тобто сформованою емоційною культурою, можна не тільки ефективно вирішувати конфліктні ситуації, а, перш за все, попереджувати їх виникнення.

Майбутній учитель повинен уміти самоуправляти собою, раціонально використовувати свої фізичні та психічні можливості в конкретній діяльності, формувати уміння володіти собою.

Психічне та фізичне в діяльності людини – взаємопов'язані і взаємообумовлені. Тому аналіз і

керівництво фізичним станом свого організму – досить вагомий фактор в педагогічній діяльності. Це є чисто зовнішнім проявом особистості педагога, і допомагає, і заважає йому. Допомагає в тому випадку, коли вчитель може визначити даний фізичний стан свого організму і, «оволодівши» ним, «спрямувати» на виконання конкретного тактичного завдання. А може і заважати: вчитель не в змозі зробити самооцінку фізичного стану, випустив його з «психічної вузди» і вже не може впоратися з ним, фізичне «Я» взяло верх над психічним «м'язовим затиском». Особливо важливо враховувати це в підготовці вчителя музичного мистецтва, адже у стані значної фізичної напруги педагог припускає багато помилок: недостатньо виразна мова, порушення темпу та мелодійності мови, помилки в логіці, скутість у рухах, жестах, міміці, недостатня їх координація і розподіл і таке інше. Вочевидь це притаманне молодим вчителям та студентам-практикантам, які не володіють технікою аналізу стану свого організму і подолання фізичної напруги. Подолання «м'язових затисків», раціональне управління своїм фізичним «Я» в конкретній ситуації вимагає від педагога цілеспрямованої попередньої роботи. Техніку управління своїм фізичним «Я» необхідно довести до професійної звички. Дуже важливим є й створення оптимального настрою перед виходом на сцену. Адже виконавець – людина, якій притаманні людські слабкості. Студент, який не має достатнього досвіду виступів на сцені, може невдало продемонструвати свої можливості, тому дуже важливо набути вміння перевтілення, концентрації уваги, уяви, активної внутрішньої дії (за системою К. Станіславського). Крім

того, не можна забувати про те, що умови публічної роботи виконавця дуже нелегкі й потребують постійної енергетичної боротьби з ними.

Професійні якості майбутніх виконавців залежать від багатьох факторів. Музична обдарованість залежить не лише від природних даних виключно музичних здібностей, а й від психоемоційної природи особистості, її волі, вміння зосередити свої почуття. Психологи давно відмітили, що люди творчих професій набагато екзальтовані, емоційно збудженні. Від того, наскільки швидко і вдало в житті будь-якого митця: чи то музиканта, чи співака, чи актора пройде психологічна адаптація до ситуації публічного виступу, нерідко залежить доля особистості, її творчий професійний та педагогічний зріст.

Висновки. Таким чином, проблема формування професійних якостей майбутнього вчителя-музиканта може бути вирішена засобами вокально-сценічної майстерності. На заняттях з постановки голосу, сценічної майстерності майбутні вчителі вчать вільному володінню тілом, навичками психотехніки, володінню вірними типами дихання (мовленнєвого та співацького), використанню на практиці норм орфоепії, самостійній роботі над вокальним твором, що в подальшому буде впливати на якість їхньої професійної діяльності.

Перспективи подальших розвідок стосуються розробок різноманітних навчальних програм з питань формування професійних якостей майбутнього вчителя музичного мистецтва, підготовки його до майбутньої професійної діяльності в загальноосвітній школі та їх

впровадження в навчальний процес на факультеті мистецтв.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гобби Т. Мир итальянской оперы / Т. Гобби. – М. : Радуга, 1989.- 320 с.
2. Кузьмина Н. В. Формирование педагогических способностей / Н. В. Кузьмина. – Л. : ЛГУ, 1961.- 98 с.
3. Немирович-Данченко В. И. Избранные письма в двух томах. Т.2 1910-1943 / В. И. Немирович-Данченко – М. : Искусство, 1979. – 742 с.
4. Педагогічна майстерність: підручник /І.А. Зязюн, Л.В. Карамушка.- К.: Вища школа, 1997.- 349 с.
5. Смоленский Я. Искусство звучащего слова / Я.Смоленский. : М. : Советская Россия Искусство,1967. – 127 с.
6. Станиславский К. С. Работа актера над собой. – М. : Искусство, 1951.- 345 с.
7. Станиславский К. С. Статьи. Речи. Беседы. Письма. – М. : Искусство, 1958.- 782 с.
8. Ткаченко Т. В. Постановка голоса как средство профессиональной подготовки будущего учителя / Т.В. Ткаченко. –ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2000.- 52 с.